

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Spolupráce mateřské školy a základní školy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Helena Marková

vedoucí bakalářské práce

PhDr.Marta Franclová

České Budějovice

2010

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA ČESKÉ BUDĚJOVICE

**PEDAGOGICAL FACULTY DEPARTMENT OF PEDAGOGICS AND
PSYCHOLOGY**

The cooperation of Kindergardens and Primary Schools

BACHELOR WORK

Helena Marková

Bachelor leader

PhDr.Marta Franclová

**České Budějovice
2010**

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Název bakalářské práce: Spolupráce MŠ a ZŠ

Pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity

Jméno a příjmení autora: Helena Marková

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: PhDr.Marta Franclová

Rok obhajoby: 2010

Prohlášení:

P r o h l a š u j i, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala zcela samostatně za pomoci literatury a zdrojů, jež jsem uvedla v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou elektronickou cestou, ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 31. 3. 2010

Poděkování:

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Martě Franclové, za konzultace, připomínky a metodické vedení práce; všem, kteří mi ochotně poskytovali informace; svým kolegyním v zaměstnání za jejich pomoc a pochopení; své rodině za morální podporu.

Anotace

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na spolupráci mateřské a základní školy.

Teoretická část se bude zaměřovat na současný systém předškolního a primárního vzdělávání v ČR a jeho postupnou návaznost, dále potom otázkou školní zralosti a připravenosti dítěte na zahájení povinné školní docházky. Součástí této části je i pohled na zvláštnosti dítěte předškolního věku, které úzce souvisí s předškolním vzděláváním.

Praktická část je zaměřena na příklady spolupráce mateřské a základní školy z mé vlastní praxe učitelky mateřské školy v Holýšově a zhodnocení, zda vhodný způsob spolupráce může ovlivnit zahájení školní docházky dítěte do základní školy pozitivním směrem.

Abstract

This work has been focused on the cooperation between nursery (kindergartens) and primary schools in the Czech republic.

The theoretical part describes the current system of nursery and primary education in the Czech republic and the relation between both stages of education, the problem of child's maturity to begin the compulsory school attendance in a primary school. This part also deals with some specific features in the personality of children at the age of starting the compulsory school attendance.

The practical part shows some good examples of cooperation between the nursery school (kindergarden where I work) and the primary school in the town of Holýšov and a final assessment how such a kind of cooperation may help a child to have a positive start of compulsory school attendance.

Klíčová slova:

Předškolní vzdělávání, primární vzdělávání, školní zralost, odklad školní docházky, prostředky spolupráce

ÚVOD	10
1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	12
1.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	13
1.1.1 Principy RVP PV	14
1.1.2 Úkoly předškolního vzdělávání	14
1.1.3 Specifika předškolního vzdělávání, metody a formy práce.....	15
1.1.4 Rámcové cíle předškolního vzdělávání.....	17
1.1.5 Klíčové kompetence předškolního vzdělávání	17
1.1.6 Vzdělávací obsah RVP PV.....	18
1.2 Zvláštnosti dětí předškolního věku.....	19
1.2.1 Tělesný a pohybový vývoj dítěte předškolního věku.....	20
1.2.2 Vývoj poznávacích procesů dítěte předškolního věku	21
1.2.3 Vnímání dítěte v předškolním věku	22
1.2.4 Paměť dítěte v předškolním věku	23
1.2.5 Fantazie dítěte v předškolním věku	23
1.2.6 Myšlení a řeč dítěte v předškolním věku	24
1.3 Vztahy dítěte k prostředí	25
1.4 Sociální vlastnosti a dovednosti	25
1.5 Dítě a jeho charakteristické činnosti.....	26
1.6 Potřeby dítěte předškolního věku	27
2 NÁSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY	28
2.1 Školní zralost.....	29
2.2 Školní připravenost.....	31
2.3 Školní nezralost	32

2.4	Odklad školní docházky.....	32
2.5	Předčasné zahájení školní docházky.....	33
2.6	Rizikové dítě v předškolním věku	33
2.7	Adaptační potíže dítěte při nástupu do ZŠ	33
3	ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	36
3.1	První stupeň základního vzdělávání	37
3.2	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	38
3.2.1	Principy RVP ZV.....	38
3.2.2	Pojetí základního vzdělávání	39
3.2.3	Cíle základního vzdělávání	40
3.2.4	Klíčové kompetence základního vzdělávání	41
4	PRAKTICKÁ ČÁST.....	44
4.1	Praktické příklady spolupráce MŠ a ZŠ.....	45
4.2	Návštěvy v jiných mateřských školách.....	55
4.3	Záznam rozhovoru s učitelkou první třídy.....	57
	ZÁVĚR	62
	Seznam použité a citované literatury	64
	Seznam vybraných použitých zkratk.....	66
	Seznam příloh	67

ÚVOD

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolila téma spolupráce mateřské a základní školy.

Pracuji jako učitelka v mateřské škole a svoji praxi vykonávám již 22 let. Prošla jsem během této doby několika mateřskými školami a v každé školce je spolupráce se základní školou na jiné úrovni.

Přechod dítěte z mateřské školy do školy základní je významným mezníkem v životě každého dítěte. Je důležité pro každou učitelku v mateřské škole zamyslet se nad tím, zda můžeme dítěti tento přechod usnadnit, případně jakým způsobem, aby dítě ještě více nezatěžoval. Příprava na školu dle mého názoru totiž neznamená pouze to, že dítě naučíme základním vědomostem, dovednostem a návykům, ale dítěti bychom měli být v tomto směru nápomocni i po stránce sociální a emocionální. Mám to štěstí, že v Mateřské škole Holýšov, kde nyní vykonávám svoji praxi, je spolupráce se základní školou na velmi dobré úrovni. Již několik let se snažíme touto spoluprací dětem usnadnit přechod z jedné instituce do druhé. Je pro nás prioritní přiblížit dětem prostředí základní školy zábavnou a hravou formou, aby zahájení povinné školní docházky bylo pro každé dítě příjemným zážitkem, bez zbytečného strachu, obav a stresu.

Ve své práci bych chtěla zúročit své teoretické poznatky, získané během studia na PF JCU v Českých Budějovicích, i bohaté zkušenosti ze své praxe. Další zkušenosti mám i se svojí dcerou, která je ve druhé třídě základní školy a zahájení školní docházky absolvovala před necelými dvěma lety.

V první části své práce jsem se snažila přiblížit předškolní vzdělávání, zvláštnosti dítěte v předškolním věku, okolnosti zahájení školní docházky a primární vzdělávání – zvláště pak první stupeň tohoto vzdělávání, který úzce souvisí s problematikou mé práce.

Druhá část je věnována praktickým příkladům spolupráce naší mateřské školy se základní školou, které jsem sama aplikovala ve své praxi, i příklady spolupráce ve školách, kde působí některé moje kolegyně. Snažila jsem se také pomocí konkrétních příkladů porovnat možnosti dětí při vstupu do ZŠ na odlišných místech našeho regionu – jedná se o porovnání možností ve velkoměstě, středním městě a na vesnici. Zjišťovala jsem, zda naše spolupráce může ovlivnit zahájení školní docházky dítěte do ZŠ, případně jakým způsobem a zda tato spolupráce přináší pro dítě spíše pozitiva, či negativa.

1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

První roky života dítěte předurčují rozvoj psychických a fyzických předpokladů i sociálních postojů dětí a mají klíčový význam pro utváření jejich osobnosti. Za výchovu a vzdělání dětí odpovídají především rodiče. Institucionální předškolní vzdělávání podporuje výchovné působení rodiny, doplňuje je o specifické podněty, rozvíjí a obohacuje (Bílá kniha, 2001). Stává se tak místem, kde děti získávají především sociální zkušenosti, základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro pokračující vzdělávání a celoživotní učení. Předností institucionálního předškolního vzdělávání je odborné vedení dětí a cílevědomé vytváření vhodných podmínek pro jejich rozvoj a vzdělávání. V případě potřeby zde dochází ke kompenzaci nedostatků a uspokojování potřeb dítěte i v jeho rozvojové stimulaci. U znevýhodněných dětí jde o pomoc při vyrovnávání rozdílů a zlepšování jejich životních a vzdělávacích šancí.

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku (Valenta, 2007), podílí se na zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávacím procesu. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Předškolní vzdělávání je legitimní součástí systému vzdělávání (RVP PV), představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT. Koncepce předškolního vzdělávání je založena na týchž zásadách jako ostatní obory a úrovně vzdělávání a řídí se společnými cíli: orientuje se k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí, a získávalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu snáze a spolehlivěji se uplatnit ve společnosti, kde je kladen velký důraz na znalosti.

Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami (včetně

mateřských škol s upraveným vzdělávacím programem), popř. je realizováno v přípravných třídách základních škol.

Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti (sedmi) let, přednostně jsou přijímány děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky.

Mateřská škola se organizačně dělí na třídy, do tříd je možno zařazovat děti stejného či různého věku a vytvářet třídy věkově homogenní nebo heterogenní. Do tříd běžných mateřských škol je možné též zařazovat děti se speciálními vzdělávacími potřebami, a vytvářet tak třídy integrované.

1.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Předškolním vzděláváním se zabývá dokument Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV). V něm jsou vymezeny hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. RVP PV stanovuje elementární vzdělanostní základ, na který může navazovat základní vzdělávání, určuje společný rámec, který je třeba zachovávat, zároveň je otevřený pro školu, učitele i pro děti.

1.1.1 Principy RVP PV

RVP PV je formulován tak, aby:

- akceptoval přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku
- umožňoval rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb
- zaměřoval se na vytváření klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání
- definoval kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet
- zajišťoval srovnatelnou pedagogickou účinnost vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami
- vytvářel prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí i pro individuální profilaci každé mateřské školy
- umožňoval mateřským školám využívat různých forem i metod vzdělávání a přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám
- poskytoval rámcová kritéria využitelná pro vnitřní i vnější evaluaci mateřské školy i poskytovaného vzdělávání

1.1.2 Úkoly předškolního vzdělávání

Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat a zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení.

Předškolní vzdělávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu předškolních let a poskytovat mu odbornou péči.

Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní a vzdělávací cestu – rozvíjí osobnost dítěte, podporuje jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhá mu v chápání okolního světa a motivuje k dalšímu poznávání a učení, učí dítě žít ve společnosti ostatních, přibližuje mu normy a hodnoty touto společností uznávané. Vytváří dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí. V zájmu zajištění propojenosti a plynulé návaznosti předškolního a základního vzdělávání a z důvodu maximálního využití a uplatnění výsledků dosažených v etapě předškolního vzdělávání je nutné, aby základní škola, zejména v počátcích své práce s dítětem, s těmito přirozenými rozdíly ve vzdělávacích možnostech a výkonech dětí dostatečně počítala, brala v úvahu psychologická a didaktická specifika vzdělávání dětí této věkové skupiny a promítala tyto zřetele náležitě do svých forem a metod vzdělávání.

Vzhledem ke každodennímu styku s dítětem i jeho rodiči může předškolní vzdělávání plnit i úkol diagnostický, zejména ve vztahu k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Dětem, které to potřebují (dětem s nerovnoměrnostmi ve vývoji, se zdravotním postižením, se zdravotním a sociálním znevýhodněním), má předškolní vzdělávání, na základě znalosti aktuální úrovně rozvoje dítěte i jeho dalších rozvojových možností poskytovat včasnou speciálně pedagogickou péči a tím zlepšovat jejich životní a vzdělávací šance.

1.1.3 Specifika předškolního vzdělávání, metody a formy práce

Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá na to, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována.

Předškolní vzdělávání by mělo nabízet vhodné vzdělávací prostředí, pro dítě vstřícné, podnětné, zajímavé a obsahově bohaté, v němž se dítě může cítit bezpečně, radostně a spokojeně, a které mu zajišťuje možnost projevit se, bavit a zaměstnávat přirozeným dětským způsobem

Vzdělávání má být důsledně vázáno na individuálně různé potřeby a možnosti jednotlivých dětí, včetně vzdělávacích potřeb specifických.

Rozvojové předpoklady a možnosti dětí vyžadují uplatňovat v předškolním vzdělávání odpovídající metody a formy práce. Vhodné jsou metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, podněcují radost dítěte z učení, jeho zájem poznávat nové, získávat zkušenosti a ovládat další dovednosti.

Mělo by být uplatňováno situační učení založené na vytváření a využívání situací, které dítěti poskytují srozumitelné praktické ukázky životních souvislostí.

Významnou roli hraje spontánní sociální učení, založené na principu přirozené nápodoby.

V předškolním vzdělávání by měly být uplatňovány aktivity spontánní i řízené, vzájemně provázané a vyvážené. Didaktický styl vzdělávání dětí v mateřské škole by měl být založen na principu vzdělávací nabídky, na individuální volbě a aktivní účasti dítěte, pedagog má být průvodcem dítěte na jeho cestě za poznáním, probouzet v něm aktivní zájem a chuť dívat se kolem sebe, naslouchat a objevovat.

V předškolním vzdělávání je třeba uplatňovat integrovaný přístup, vzdělávání by mělo probíhat na základě integrovaných bloků, které nabízejí dítěti vzdělávací obsah v přirozených souvislostech, vazbách a vztazích, obsah bloku by měl vycházet ze života dítěte, být pro ně smysluplný, zajímavý a užitečný

1.1.4 Rámcové cíle předškolního vzdělávání

Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny, a zároveň i ty, které ho v budoucnu očekávají.

Instituce poskytující předškolní vzdělávání sledují tyto rámcové cíle:

- rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
- osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
- získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Tyto rámcové cíle ve svém celku vyjadřují základní orientaci předškolního vzdělávání. Tyto cíle je třeba vnímat tak, že pokud jsou naplňovány, směřuje vzdělávání k utváření základů klíčových kompetencí.

1.1.5 Klíčové kompetence předškolního vzdělávání

Kompetence představují soubory činnostně zaměřených a prakticky využitelných výstupů, které se propojují a doplňují. Jsou formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince.

Pro etapu předškolního vzdělávání jsou klíčové tyto kompetence:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů

- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence činnostní a občanské

1.1.6 Vzdělávací obsah RVP PV

Obsah předškolního vzdělávání představuje hlavní prostředek vzdělávání dítěte v mateřské škole. Je vymezen tak, aby sloužil k naplňování vzdělávacích záměrů a dosahování vzdělávacích cílů. Je formulován v podobě učiva a očekávaných výstupů- a to pouze obecně, rámcově.

Vzdělávací obsah se stanovuje pro celou věkovou skupinu společně – tj. pro děti ve věku 3-6 (7) let.

Vzdělávací obsah představuje kompaktní, vnitřně propojený celek, jehož členění do oblastí je třeba vnímat pouze jako pomocné. Učivo je vyjádřeno v podobě činností, ať už praktických či intelektových, popř. v podobě příležitostí, pojem učivo je nahrazen pojmem vzdělávací nabídka a vyjadřuje žádoucí formu prezentace učiva dítěti. Očekávané výstupy mají, stejně jako vzdělávací nabídka, činnostní povahu.

Vzdělávací obsah RVP PV je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a enviromentální. Tyto oblasti jsou nazvány:

- dítě a jeho tělo
- dítě a jeho psychika
- dítě a ten druhý
- dítě a společnost

- dítě a svět

Jednotlivé oblasti se vzájemně prolínají, prostupují, ovlivňují a podmiňují tak neustálou přítomnost všech oblastí. Každá oblast zahrnuje tyto vzájemně propojené kategorie:

- dílčí cíle (záměry)
- vzdělávací nabídku
- očekávané výstupy (předpokládané výsledky)

Dílčí cíle vyjadřují, co by měl pedagog v průběhu předškolního vzdělávání sledovat, co by měl u dítěte podporovat. Vzdělávací nabídka jako prostředek vzdělávání představuje soubor praktických i intelektových činností, popř. příležitostí vhodných k naplňování cílů a dosahování výstupů. Očekávané výstupy jsou dílčí výstupy vzdělávání, které je možno obecně považovat v této úrovni vzdělávání za dosažitelné a jsou formulovány pro dobu, kdy dítě předškolní vzdělávání ukončuje, s tím, že jejich dosažení není pro dítě povinné – každé dítě může v čase, kdy opouští mateřskou školu, dosahovat těchto výstupů v míře odpovídající jeho individuálním potřebám a možnostem.

1.2 Zvláštnosti dětí předškolního věku

Předškolní věk zahrnuje období od dovršení třetího roku do vstupu do školy, za počáteční mezník tohoto období je možno považovat počátky utváření osobnosti dítěte proto, že v jeho psychice došlo k rozvoji sebeuvědomování, které se během předškolního věku utvářejí a plněji rozvíjí.

Zvláštnosti předškolního věku charakterizují pozoruhodné změny v tělesných a pohybových funkcích, v poznávacích procesech, v citovém i společenském vývoji, nejzávažnější jsou v tomto období změny ve vývoji osobnosti

Do mateřské školy vstupuje většina dětí ve věku tří let, jen ojediněle ve věku pozdějším, zaměříme se tedy na zvláštnosti dětí tříletých.

1.2.1 Tělesný a pohybový vývoj dítěte předškolního věku

Po třetím roce života se tělesný vývoj zaměřuje na růst výšky dítěte, takže dítě působí dojemem, jako by přestalo přibývat na váze, avšak opak je pravdou (Klindová,; Rybárová, 1978) – dítě velmi přibývá na váze v období 3-6ti let. Vydatný pohyb v předškolním věku má pak zpětný vliv na rozvoj svalstva a kostry dítěte. Osifikace pokračuje, ale kosti nejsou ještě dost pevné a tvrdé, jsou měkčí, pružnější, chrupavčitější než u dospělého člověka, jsou méně křehké, proto i při nadměrné pohyblivosti dítěte a počtu pádů a úrazů se vyskytují zlomeniny jen zřídka.

Z pružnosti kosti však vyplývá nebezpečí různých ortopedických poruch – pokles klenby chodidel, deformace páteře apod. Těmto poruchám je možné účinně předcházet správnou výchovou právě v mateřské škole – umožňovat tělesný pohyb, zařazovat zdravotní cviky, zpevňování těla, motivační cvičení, podporovat přirozený pohyb, lezení, nedovolit, aby dítě bylo nuceno delší dobu setrvat ve strnulých polohách... I přesto, že je dítě již větší

a tělesně zdatnější, jsou v tomto období častým a běžným jevem infekční onemocnění. V dětských kolektivních zařízeních je možnost nákazy větší. Dochází k rozvoji pohybů – stále se zdokonalují, jsou účelnější a závisí na vědomí. Po třetím roce života se dovede většina dětí sama obsloužit – svléci, obléci, obout, hygienické návyky. Dovede chytat a házet míč, rozvíjí se jemná motorika, naučí se manipulovat s tužkou, nůžkami, zapíná knoflíky, šněruje, učí se používat příbor. Dochází ke zdokonalování konstruktivních schopností dítěte – konstruktivní hry.

1.2.2 Vývoj poznávacích procesů dítěte předškolního věku

V tomto období se intenzivně rozvíjejí všechny poznávací procesy, ve kterých se projevují zvláštní charakteristické rysy, odpovídající vyspělosti jeho nervové soustavy, období názorného intuitivního myšlení...(Vágnerová, 2000)

Způsob jakým dítě nazírá na svět

- **centrace** = dítě ulpívá na jednom nápadném znaku, který je považován za podstatný
- **egocentrismus**= dítě ulpívá na svém názoru a opomíjí názory jiných
- **fenocentrismus**= dítě klade důraz na určitou zjevnou podobu světa
- **prezentismus**= dítě se váže na přítomnost, ze které vyplývá jeho subjektivní jistota

Způsob jakým tyto informace dítě zpracovává

- **magičnost** – dítě si pomáhá fantazií, zkresluje své poznání
- **animismus** – dítě přiřítá vlastnosti živých neživým předmětům
- **arteficialismus** – dítě má svůj způsob výkladu vzniku světa– např. někdo ho udělal
- **absolutismus** – dítě je přesvědčené, že každé poznání musí mít definitivní a jednoznačnou platnost
- dítě nerozumí ještě souvislostem a vztahům mezi jednotlivými formami existence

1.2.3 Vnímání dítěte v předškolním věku

Vnímání je ze všech poznávacích procesů nejdůležitější – zabezpečuje dítěti přímý styk se skutečností.

Rozlišujeme vnímání:

- **zrakové** – typická je nepřesnost a slabá ostrost vjemů – př. tříleté dítě nepozná víc než 3-4 základní tvary
- **sluchové** – přesněji rozlišuje zvuky doléhající na jeho smyslový orgán, mění se rozsah a intenzita sluchového vnímání, úroveň sluchového vnímání má zvláštní úlohu při vývoji řeči – čím přesněji dítě vnímá řeč dospělých osob, tím dokonaleji ji též napodobí, tříleté děti zpravidla ještě nerozlišují hlásky, navzájem je zaměňují, a proto mluví nesprávně
- **prostorové** – tříleté dítě má tendence přeceňovat okolní prostor co do velikosti, ještě nevnímá třetí prostor – hloubku, neodhaduje dobře prostorové vztahy, rozlišuje nahoře, dole, ale neumí rozlišit vpravo, vlevo
- **časové** - tříleté dítě nevnímá časové úseky reálně, má sklony je přeceňovat, správné vnímání času je podmíněno stupněm rozvoje abstraktního myšlení a úměrně s věkem se zdokonaluje
- **počtu** – chápe základní kategorie jako je „málo“ a „hodně“, chápe, že lze počítat všechno, umí přerýkat číselnou řadu, ale nechápe význam jednotlivých čísel

Dítě předškolního věku zvláštním způsobem prožívá svoje vjemy, do tohoto procesu začleňuje celou svou bytost.

1.2.4 Paměť dítěte v předškolním věku

Pro předškolní věk je typická obraznost, citovost a živelnost. Dítě si v tomto věku mnohem lépe zapamatuje bezprostřední zážitky, tříleté dítě má paměť mimovolnou, pamatuje si věci živelně, bez předem stanoveného úmyslu, beze snahy zapamatovat si, z paměti ovládá řadu veršů, pamatuje si děj pohádek - častokrát si pamatuje doslovné znění textu čtené pohádky, kterou už před tím několikrát slyšel, paměťové procesy se uskutečňují mechanicky – zapamatuje si a vybavuje věci podle barvy, tvaru, zvuku, ke konci předškolního věku je paměť dítěte obsažnější a trvanlivější – umožňuje dítěti získávat bohatší zkušenosti – učit se. Rozvíjí se hlavně explicitní sémantická paměť, zvyšuje se kapacita a rychlost zpracování informací, což je podmíněno zráním příslušných mozkových struktur, rozvíjí se paměťové strategie, což jsou způsoby, které slouží k lepšímu zapamatování a uchovávání informací, rozvoj metapaměti (obecných znalostí) je ještě na nízké úrovni. Explicitní epizodická paměť je individuálně specifická, zpracovává a uchovává osobně prožité události

1.2.5 Fantazie dítěte v předškolním věku

V předškolním věku se fantazie intenzivně rozvíjí, umožňuje dítěti vytvářet si představy rozmanitých předmětů, jevů i situací, které ještě nikdy neprožilo, z počátku se to projevuje v ožívání rozličných předmětů, blízké a pochopitelné se mu zdají být pohádky a příběhy, ve kterých uplatňuje prvky personifikace čili zosobnění. Fantazii uplatňuje zejména v úkolových hrách, typických pro předškolní věk, napodobuje v nich, co odpozorovalo z reálné situace.

Fantazii v předškolním věku charakterizují tyto tři zvláštnosti:

- **konkrétnost** – dítě vychází z bezprostřední osobní zkušenosti, vytváří fantastické prvky podle názorných, konkrétních představ získaných z vlastní zkušenosti.

- **citovost** – ke svým fantazijním představám je dítě podněcováno svými city – radostí, touhou, strachem, zvědavostí – vytváří si zkreslené nepřiměřené představy

o skutečnosti, vymýšlí si rozličné příběhy a situace, které nikdy neprožilo. Z této fantazie vznikají v předškolním věku první dětské lži – nevznikají však z úmyslu klamat, nejsou to lži skutečné, dítě by za ně nemělo být trestáno – např. Potkal jsem psa většího než je tento dům ...

- **svéráznost** –v předškolním věku uplatňuje dítě svoji fantazii svérázně, uplatňuje ji častěji a více, snaží se tím nahradit mezery a nedostatky ve svých rozumových možnostech – často si tím vytváří zcela mylné představy o životě a o světě, který jej obklopuje.

1.2.6 Myšlení a řeč dítěte v předškolním věku

V předškolním věku probíhá rozvoj myšlení velmi intenzivně, významných pokroků dosahuje ve všech formách myšlení – v pojmech soudech i úsudcích. Je to dáno zdokonalením práce mozkové kůry, všech poznávacích procesů – zkvalitňuje se vnímání, zlepšuje se paměť, fantazie, prohlubují se procesy analýzy, syntézy, srovnávání a zobecňování, v tomto věku dítě zkoumá a objevuje vztahy a vzájemné souvislosti mezi věcmi, zajímá je příčina, účel, původ i význam, charakteristickým znakem zůstává výrazná konkrétnost a názornost, často užívaným způsobem myšlení je analogické uvažování.

Řeč se u dítěte předškolního věku vyvíjí v těsné spojitosti s myšlením, musíme je ovšem považovat za dvě zvláštní funkce, které se navzájem ovlivňují, myšlení však vzniká dříve než řeč. V předškolním věku se značně rozvíjí slovní zásoba, obohacuje se, dítě začíná používat obecných rodových pojmů, naučí se pojmenovávat celé skupiny předmětů pod jediným společným názvem – v tomto stadiu zase naopak řeč předbíhá myšlení – např. slova, která dítě používá nemají dostatečnou obsahovou náplň, neshodují se s dost jasnými a přesnými představami, zůstávají tedy na úrovni prázdných slov – nedostatečně

zpracovaných a pochopených. Prudký rozvoj řeči v předškolním věku se u dítěte projevuje velkým zájmem o řečové formy a neobyčejným smyslem pro osvojování a tvoření jazykových útvarů, upřesňují platnost gramatických pravidel.

1.3 Vztahy dítěte k prostředí

Dítě v předškolním věku lépe poznává a vytváří si stále složitější vztahy ke všemu, co jej obklopuje, postoj k okolní skutečnosti se odráží v jeho citech, dítě zaujímá citový postoj k věcem jevům i k lidem a s rozvojem poznávání získává stále více možností a příležitostí pro vlastní citový život. City v životě dítěte mají významnou úlohu, projevují a uplatňují se při veškeré činnosti, v celkovém chování, ve všem, co dítě dělá a podniká. Dítě v tomto věku vnímá tím lépe a důkladněji, čím více jej vnímaný objekt zaujal, pozornost soustřeďuje jen na to a jen potud, pokud pozorovaný objekt u něj vyvolá city, pamatuje si pouze materiál, který je pro něj přitažlivý a zajímavý. City mají význam též pro další vývoj osobnosti dítěte, je důležité, aby v psychice dítěte předškolního věku převažovaly kladné city nad negativními – ty brání úspěšnému průběhu duševních funkcí, brzdí je a tlumí, narušují jeho osobnost, mají nepříznivý vliv na rozvoj jeho charakterových rysů.

1.4 Sociální vlastnosti a dovednosti

Sociální city jsou zvláštním druhem mravních citů, je to postoj k lidem, se kterými se dítě stýká, v předškolním věku sílí potřeba společenského styku – **socializace** - ve vztahu k dospělým lidem i k vrstevníkům, citové vztahy k dospělým osobám jsou intenzivnější, než ke svým vrstevníkům, dospělý člověk je pro dítě zdrojem poučení, rady a pomoci, citový vztah k dospělým patří k citům, které dítě nejvíce uspokojují, přispívají k úspěšnému vývoji jeho osobnosti, dítě potřebuje vždy a v každém prostředí jistotu, že je v jeho blízkosti někdo, kdo mu poradí, pomůže, pomazlí se apod. nedostatek citových vztahů

s dospělými ochuzuje psychiku dítěte, je-li trvalého rázu, může vést až k citové nevyvinutosti, tuposti, která je velkou překážkou zejména v mravním vývoji dítěte.

Dítě pomalu získává schopnost **empatie, sympatie**, která je spojena s pozitivním zájmem o jinou osobu, dětský altruismus, který je v rámci vztahů s vrstevníky. Zvláštní pozornost si zasluhuje **agrese** – dítě již dokáže kontrolovat a ovládat agresivní tendence, při hodnocení agresivního chování dítěte je třeba brát v úvahu motivaci k agresi, schopnost dítěte pochopit negativní důsledky svého jednání a jeho schopnost ovládat se. Autoritou určující pravidla chování jsou pro děti dospělí, jsou pro ně též garantem dodržování norem, dítě si uvědomuje rozdíl platnosti norem ve vztahu k dospělým a k dětem, normy jsou důležité pro rozvoj jeho osobní identity, u dítěte se začínají rozvíjet s negativním prožíváním nežádoucího chování pocitu viny, což je počátek rozvoje autoregulačních mechanismů, dítě začíná akceptovat určitá pravidla jako platná, začíná se rozvíjet dětské svědomí. Dítě už je schopné diferencovat způsob komunikace s ohledem na komunikačního partnera – v komunikaci s dospělými má zdvořilejší způsob vyjádření, automaticky očekává porozumění jakémukoliv sdělení, naproti tomu v komunikaci s vrstevníky se vyjadřují přímo, používají specifické výrazy a oslovení, užívají egocentrickou řeč.

1.5 Dítě a jeho charakteristické činnosti

Nejpřirozenější činností pro dítě předškolního věku je **hra** – poskytuje dítěti maximální citové uspokojení a má neobyčejný význam pro jeho celkový vývoj. V průběhu předškolního věku se hry dětí mění, jsou mnohem složitější, dokonalejší a obsažnější, hry se obohacují tím, že v nich dítě uplatňuje svoji fantazii, odráží v nich nejen to, co samo prožilo a vidělo, ale vytváří si situace, které nemohlo bezprostředně poznat, z individuální hry tříletého dítěte se tak postupně stává společenská hra starších dětí, z čehož vyplývá, že dítě překonalo svůj prvotní egocentrismus, je společenštější a družnější. Důležitá je pro děti **pohádka** – má jednoznačná pravidla, kde vítězí dobro nad zlem, což pro děti znamená pocit bezpečí, v pohádce si dítě uspokojuje potřebu ztotožnění se s hrdinou, uspokojuje potřebu

naděje. Zvláštním druhem činnosti, kde jsou zastoupeny hravé i pracovní návyky je **dětská kresba** – představuje v životě dítěte zvláštní prostředek k vyjadřování myšlenek, citů i přání. Kresbou dítě vyjadřuje, co je z okolního světa zaujalo a co v něm vyvolalo nějaký citový ohlas. Dětská kresba má velký význam pro psychologii – psychologická analýza dětské kresby je jednou z významných metod zkoumání dítěte, hodnocení kresby je jedním z kritérií při posuzování mentální vyspělosti dítěte.

1.6 Potřeby dítěte předškolního věku

Nejpřehledněji utřídil lidské potřeby Maslow, podle jeho hierarchie můžeme přistupovat jak k malým předškolním dětem, tak k dospělým (Havlíková, 1995)

- fyziologické potřeby – nasycení, spánek, pohyb, zavodnění
- potřeba bezpečí, jistoty a stálosti
- potřeba přináležitosti, náklonnosti, lásky shody a ztotožnění
- potřeba sebedůvěry, prestiže a sebeúcty
- potřeba seberealizace a sebeaktualizace

Všechny tyto potřeby jsou stále všudypřítomné a pro pocit pohody a pro zdraví musíme dbát, aby byly přítomny podmínky pro jejich uspokojování.

2 NÁSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY

Období nástupu do školy patří mezi nejvýznamnější etapy vývoje dítěte, jde o důležitý sociální mezník, dítě v této souvislosti získává novou roli, stává se školákem (Vágnerová, 2000). Tato role není výběrová, dítě ji v určitém věku získává automaticky. Je limitována jen dosažením věku a odpovídající vývojové úrovně. V dnešní době se pozornost se upíná na otázky, kdy má dítě nastoupit do školy, jaká má splňovat kritéria, ale také na vyhledávání dětí, u nichž hrozí selhání, které následně může ovlivnit nejen školní, ale též osobnostní vývoj jedince (Zelinková, 2007).

Dovednosti a návyky důležité pro školu dítě nezíská jen tím, že dosáhne příslušného věku, každé dítě se vyvíjí vlastním tempem, je ovlivňováno řadou faktorů. V otázce zahájení školní docházky neexistuje jediné správné řešení pro všechny děti – co platí pro jednoho, nemusí platit pro druhého, každé dítě je jedinečný originál. Je nutné si uvědomit, co všechno se pro dítě se vstupem do školy změní. Zatímco v mateřské škole je většina činností založená na tom, co dítě chce - „můžeš, ale nemusíš“, škola znamená spíše - „je nutné, musíš“. Dítě již dostane menší míru podpory a dopomoci ze strany dospělých, nutná je tedy jeho samostatnost, schopnost tlumit impulsy a momentální nápady, ochota spolupracovat s učitelkou, případně i s ostatními dětmi (<http://www.babyonline.cz>).

Některé děti se po nástupu do školy těžko přizpůsobují školnímu režimu, mají potíže v soustředění, jsou hravé, obtížně se podřizují kolektivu a vedení učitele. Baví se, ruší přemírou pohybu a stálým vykřikováním.

Příčinou může být nedostatečná školní zralost nebo připravenost.

2.1 Školní zralost

Školní zralost je jedním z předpokladů přijatelného zvládnutí role školáka, znamená zralost centrální nervové soustavy (CNS), která se projevuje odolností vůči zátěži, schopností se soustředit a emoční stabilitou. Zralost CNS je předpokladem úspěšné adaptace na školní režim. Zrání CNS ovlivňuje lateralizaci (přednostní užívání jedné ruky pro psaní) a rozvoj motorické a senzomotorické koordinace. Je předpokladem k rozvoji zrakové a sluchové percepce.

Za školní zralost považujeme takový fyzický a psychický stav dítěte, který mu umožňuje optimální zapojení do vyučování bez ohrožení fyzického a duševního zdraví dítěte při školní zátěži (přednáška Dvořáková, 2009). Školní zralost zpravidla rozdělujeme do čtyř oblastí:

- **tělesná zralost**, kterou většinou posuzuje pediatr, jedná se o zdravotní stránku dítěte, jeho výšku, váhu, dentický stav apod., v období vstupu do školy se nápadně mění tělesné proporce, postava se protahuje, prodlužují se končetiny, změny vedou k dosažení „filipínské míry“, kdy ruka natažená přes vzpřímenou hlavu dosáhne na ušní lalůček na druhé straně, dítě lépe ovládá své tělo, je schopno vykonávat přesnější pohyby, které dříve nezvládalo a které jsou nezbytné pro úspěšné zvládnutí psaní, lépe koordinuje automatické a volní pohyby, důležitá je motorická obratnost – hrubá a jemná motorika, dítě by mělo ovládat čáru a její směr (součinnost ruky a oka) a správný úchop tužky, zápěstí by mělo být dostatečně uvolněné, pohyb plynulý.
- **rozumová zralost** – (mentální a psychická), která se týká všech schopností a dovedností, které produkuje mozek, do této oblasti spadá percepční zralost (vnímání), diferenciované vnímání, dítě již vnímá komplexně – např. postava, záměrná koncentrace pozornosti – dítě by mělo být schopné

vydržet pracovat 10-15 minut, zůstat u úkolu a dokončit ho i v případě, že ho příliš nebaví, mělo by dokázat pracovat určitou dobu samostatně, logické zapamatovávání, analytické myšlení, racionální přístup ke skutečnosti, zájem o zaměstnání s určitým cílem, zájem o nové poznatky, ovládnutí řeči (porozumění řeči, slovní vyjádření), srozumitelná výslovnost, dostatečně rozvinutá slovní zásoba, dítě by mělo být schopno mluvit v rozvinutých větách a souvětích chápání a také užívání symbolů, mělo by chápat základní pojmy týkající se času, orientovat se v prostoru, v předmatematických představách by mělo umět posoudit množství, velikost, pořadí, zrakem dokáže rozlišit nestejně obrázky, dvojice stejných obrázků, najde rozdíly, roztleská slovo na slabiky, pojmenuje první hlásku ve slově, posoudí, zda jsou dvě slova stejná, vyhledá a vytvoří rým, zapamatuje si říkanku, hmatem rozpozná předměty podle tvaru, je schopno podle hmatu třídit.

- **emoční zralost**, kdy by se při přechodu z mateřské školy do základní měla projevovat relativní emocionalita, kontrola afektů a impulsů, do této oblasti zařazujeme též úkolovou zralost (jak dítě reaguje na úkol, sleduje se jeho vytrvalost) a schopnost těšit se do školy.

- **sociální zralost**, která se vyznačuje potřebou dítěte zařadit se mezi své vrstevníky, schopností separovat se od rodičů (hlavně od matky), zda se dítě dokáže podřídí autoritě, schopností plnit dané požadavky, podřídí se konvencím skupiny, schopností spolupráce s ostatními, zvládnutím orientace v sociálně složitějších situacích (jak dítě řeší konflikty...) navazovat kontakty s vrstevníky, zda zvládá základní pravidla slušného chování, respektuje pravidla hry.

Školní úspěšnost dítěte můžeme předvídat na základě testů školní zralosti. Nejznámější je Test školní zralosti, který utvořil Jirásek, je časově nenáročný a má především význam orientační a depistážní (vyhledávání obtíží). Obsahuje kresbu lidské postavy, obkreslování věty a kopírování určitého počtu teček s daným rozmístěním.

Děti, které jsou tímto testem zachyceny, by měly být dále vyšetřeny pediatrem, psychologem a pedagogem, na základě týmové spolupráce jsou doporučena nejúčinnější opatření k nápravě nedostatků.

2.2 Školní připravenost

Pro zvládnutí nároků spojených s rolí školáka je významná i školní připravenost. Dítě musí dosáhnout přijatelné socializační úrovně, mělo by zvládnout určité role, umět přijatelným způsobem komunikovat, respektovat běžné normy chování. (Vágnerová, 2000)

Pojem školní připravenost (způsobilost) postihuje oproti biologickému zrání spíše úroveň přípravy z hlediska schopností, vlivu prostředí a výchovy (Zelinková, 2007). Jedná se o určitý stav dítěte, který jsme vypěstovali záměrným působením – všechny dovednosti a návyky v oblasti hygieny, stolování, úklidu, je podmíněna kvalitou rodinného a školkového prostředí (Dvořáková, 2009).

Pozorovací schéma školní způsobilosti vypracoval O.Kondáš a jedná se o tyto oblasti:

- řeč – výslovnost, komunikace, reprodukce obsahu, vyjadřovací schopnosti
- činnost a hra – vztah k nim a zájem o ně, osvojování nové činnosti
- motorika – ovládání pohybové aktivity, zručnost, obratnost
- grafomotorika
- sociabilita
- zvládnutí prvků sebeobsluhy

- emocionalita
- chování – samostatnost, aktivita, hravost, disciplinovanost, přizpůsobivost

Pro každou oblast jsou vypracovány charakteristiky, které učitel zatrhává a poté vyhodnocuje.

2.3 Školní nezralost

Školní nezralost může postihnout jednu nebo více oblastí vývoje dítěte (např. řeč, motorika...). Nezralé děti trpí určitým deficitem (nedostatkem), po rozumové stránce jsou tyto děti v normě (Dvořáková 2009).

Nezralé děti poznáme již v mateřské škole, zpravidla se vyznačují neklidem, překotností, impulzivitou, jsou těžkopádné, nápadně utlumené, nesoustředěné, tčkové, infantilní (chovají se jako mladší děti), závislé, přecitlivělé, bázlivé, výbušné, vzdorné, nepodřídivé, špatně navazují kontakt, nekomunikují.

Za příčiny nezralosti dětí se považují nedostatky v somatickém vývoji, mírně opožděný mentální vývoj, nerovnoměrný vývoj dílčích schopností a funkcí – děti s ADHD a specifickými poruchami učení, neurotický vývoj dítěte, nedostatky ve výchovném prostředí.

2.4 Odklad školní docházky

V České republice je dle Školského zákona 561/2004 sb. povinné zahájení školní docházky pro děti, které dovrší 6 let do 31. srpna. Každé dítě však nemusí být pro nástup do školy zralé a připravené. Pokud si rodiče nebo učitelky v mateřské škole nejsou jisti, je nutné požádat o vyšetření v poradenském zařízení, které posoudí případný odklad školní

docházky. K odkladu rodiče dle platné legislativy potřebují doporučení od poradenského zařízení nebo od dětského (ošetřujícího) lékaře.

2.5 Předčasné zahájení školní docházky

Zákon umožňuje předčasné zahájení školní docházky dětem, které dovrší 6 let do konce kalendářního roku a jejichž schopnosti jsou rozvinuty nad rámec jejich věku a rodiče si myslí, že nástup do školy je pro ně lepší variantou než zůstat ještě jeden rok v mateřské škole. Pokud chce rodič, aby dítě nastoupilo do školy o rok dříve, než mu dle věku náleží, musí předložit doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, ale i odborného lékaře.

2.6 Rizikové dítě v předškolním věku

Pojem rizikové dítě označuje jedince i skupiny dětí, u kterých lze z jakýchkoliv důvodů předpokládat selhání ve škole (Zelinková, 2007). Patří sem děti sociálně slabších rodičů, z nepodnětného rodinného prostředí, národnostní minority, děti s poruchami řeči, děti ohrožené poruchami učení z důvodů dědičnosti apod. Označení rizikové dítě je signálem k tomu, aby dítěti byla věnována speciální péče – ta předpokládá vypracování a realizaci intervenčních programů s cílem odstranit deficit ve vývoji jednotlivých oblastí, a pomoci tak dítěti k úspěšnému nástupu vzdělávací dráhy.

2.7 Adaptační potíže dítěte při nástupu do ZŠ

Začátek školy je velkou změnou v životě dítěte i jeho rodičů. Ne vždy vše musí proběhnout hladce a bez obtíží. Nejlepší je obtížím předcházet, pokud se to nepovede, je dobré obtíže řešit co nejdříve a bez zbytečných emocí. (Klégrová, 2003)

Obtíže mohou být různého rázu. Od těch nejbanálnějších jako je např. to, že si je dítě nejisté, zda najde ve škole svoji třídu, zda se neztratí mezi ostatními dětmi, či zda zvládne nápor ve školní jídelně, mohou přecházet až k obtížím závažnějším jako je zvládání a přijetí školního režimu. Změna režimu se netýká pouze doby, kdy je dítě ve škole, ale i průběh odpoledne se nástupem do školy mění a přizpůsobuje se škole – vypracovávání úkolů a příprava na školu.

Jako další obtíží se může jevit i to, že se dítě hůře přizpůsobuje autoritě učitelky – někdy i jen malé napomenutí může dítě brát jako projev nepřátelství ze strany učitelky, může mít pocit, že jej učitelka nemá ráda. Z toho může pramenit pocit selhání či neúspěchu, na které dítě není zvyklé nebo připravené a reaguje tak lítostivě a pláčem.

Ve školním režimu dochází ke změnám z hlediska tělesného zdraví dítěte – dochází k omezení pohybu. (Kotulán, 1969) Oproti předškolnímu období, kdy se dítě mohlo pohybovat po třídě celý den prakticky bez omezení, musí nyní převážnou část dne vydržet v sedě, omezí se i dopolední pobyt na čerstvém vzduchu, dítě bývá častěji unaveno, z čehož může vyplynout i častější nemocnost dítěte.

Velkou zátěží pro dítě je i samotná školní práce – počátky čtení, psaní i počítání mohou být pro dítě namáhavé a únavné, na dítě mohou být kladeny vysoké požadavky.

Dalším problémem může být přizpůsobení se novému kolektivu spolužáků.

Každé dítě se s novou situací, jakou nástup do ZŠ určitě je, vyrovnává po svém. Některé si zvyknou poměrně rychle, ale jsou i takové děti, pro které je nástup do ZŠ velkým otřesem a může mít pro ně i trvalé následky, někdy se tento jev označuje jako „školní šok“. Po stránce tělesné se následky mohou projevit únavou, vyčerpaností, bolestí hlavy, bolestí břicha, zvracení, pomočování, průjmy, poruchami spánku, zvýšenou nemocností. Ve sféře psychické se špatná adaptace na školu může projevit změnami chování dítěte – nadměrná plachost, plačtivost, odpor ke školní docházce, mutismus (dítě odmítá mluvit), ale také neukázněností, zvýšenou agresivitou, neschopností soustředění, hysterií. Typickým projevem školního šoku je selhání dítěte v první třídě – přiměřeně nadané dítě končí první třídu s hluboce podprůměrnými výsledky. Selhání lze předejít včasným a citlivým zásahem rodičů i učitele připráních příznaků, které se u dítěte začnou projevovat. Snažíme se najít situace, které vyvolávají u dítěte napětí a sledujeme, kdy se

obtíže objevují. Dítěti se snažíme pomoci tak, abychom jeho těžkosti odstranili nebo alespoň zmírnili. Pomoci může trpělivé a klidné vedení dítěte, dítě by mělo mít jistotu, že je přijímáno i se všemi svými neúspěchy, a že u rodičů i učitele najde vždy pochopení a pomoc.

3 ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Základní vzdělávání je v současnosti jedinou vzdělávací etapou, které se povinně účastní každé dítě v ČR a která vytváří základ pro celoživotní učení u celé populace (Bílá kniha, 2001). Záleží tedy na tom, jaké vzdělávací příležitosti nabízí, jaké prostředí pro vzdělání vytváří, jak motivuje k učení, jak ovlivňuje rozvoj osobnosti každého žáka, jak ho připravuje na soužití a spolupráci s druhými, jak ho vybavuje pro osobní život a zaměstnání i pro adaptaci v současném dynamickém světě.

Povinná školní docházka je hlavním obdobím, kdy děti všech úrovní schopností a ze všech vrstev obyvatelstva získávají ve škole zkušenost ze sociálních vztahů v přirozeně heterogenních kolektivech svých vrstevníků. Dochází zde ke vzájemnému ovlivňování a buduje se nenahraditelný sociální kapitál jako předpoklad pro dosahování budoucí shody ve společenských, politických i pracovních záležitostech.

Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění (Valenta, 2007).

Základní vzdělání je rozděleno na 1. a 2. stupeň. Každá tato vzdělávací etapa má specifické cíle, odlišné metody a formy práce, ale i problémy, které je třeba řešit, proto jsou rozděleny na samostatné části

3.1 První stupeň základního vzdělávání

První stupeň základního vzdělávání je z hlediska vývoje žáků velmi významným a didakticky specifickým stupněm vzdělávání (Bílá kniha, 2001). Zprostředkovává žákům především přechod z režimově volnějšího a příznivějšího rodinného života a předškolního vzdělávání do systematického povinného vzdělávání. Vstup do základního vzdělávání patří k nejnáročnějším obdobím, s nimiž se musí člověk ve svém životě vyrovnávat.

První stupeň základního vzdělávání by měl respektovat přirozené potřeby žáků, individuální úroveň jejich zrání a učení a tomu přizpůsobovat učební program. Každý žák má nárok na individuální tempo, možnost chybování a nalézání, na prostor pro individuální projev a názor, pro vzájemnou komunikaci, uspokojování fyziologických potřeb. Smyslem tohoto trendu je také snížení nepřiměřeného počtu odkladů zahájení povinné školní docházky, i nepříznivých dopadů počátečních neúspěchů na vztah ke škole, učitelům a k dalšímu učení.

Cílem 1. stupně základního vzdělávání je vytváření předpokladů pro celoživotní učení – získávání dalších návyků a dovedností pro školní i mimoškolní práci, vytváření motivace k učení, osvojování základní gramotnosti jako nástroje dalšího úspěšného vzdělávání, postupné utváření uceleného náhledu na svět včetně vztahu k životnímu prostředí, založeného na citlivém, znalostním a aktivním přístupu k jeho ochraně, kultivace žákovy osobnosti – jeho postojů, hodnotových orientací a zájmů – a podpora zdraví.. Větší důraz je kladen na činnostní učení, na kombinování aktivit uvnitř i vně budovy školy s důrazem na činnosti v přírodním prostředí, které žákovi umožní získat zážitky a zkušenosti, jež nemohou být předány jinou cestou, na variabilitu vyučovacích metod, při nichž žáci hledají, ptají se, projevují vlastní názory, chybuje, tvoří, objevují a nalézají, na komunikaci a spolupráci mezi žáky i mezi žáky a učitelem, na konkrétní dílčí úkoly, odpovídající možnostem žáků, na pomoc a podporu při řešení problémů i na celkové pozitivní ladění hodnotících soudů. Aktivitu v přírodě je třeba posílit doplňky učiva, zdůraznit výchovu a vzdělávání v problematice životního prostředí a posilovat fyzickou zdatnost žáků.

Pro vzdělávání žáků daného věku je důležitá vhodná pracovní atmosféra, úzký a velmi lidský kontakt mezi učitelem a žákem i žáky mezi sebou, který se přetváří ve společensky uznávaná pravidla, naplněná pochopením, respektem, spoluprací, aktivitou a prostorem pro každého. Žáci by měli být postupně vedeni k vzájemnému hodnocení a sebehodnocení.

3.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) vychází z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Dále vychází z koncepce celoživotního učení a formuluje očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy základního vzdělávání. RVP ZV podporuje pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

3.2.1 Principy RVP ZV

RVP ZV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti a zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků a je formulován tak, aby :

- navazoval svým pojetím na RVP PV a byl východiskem pro koncepci *rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání*
- vymezoval vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků
- specifikoval úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci

dosáhnout na konci základního vzdělávání

- vymezoval vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo
- zařazoval jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi
- podporoval komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládal volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků
- umožňoval modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- byl závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání

3.2.2 Pojetí základního vzdělávání

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních.

Z hlediska bakalářské práce se zaměříme na základní vzdělávání na 1. stupni. To usnadňuje svým pojetím přechod žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. Je založeno na respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka- včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzdělávání svým činnostním a praktickým charakterem a uplatněním odpovídajících metod motivuje žáky k dalšímu učení, vede je k učením aktivitě a k poznání, že je možné hledat, objevovat a nalézat vhodnou cestu

k řešení problémů.

Základní vzdělávání vyžaduje podnětné a tvůrčí školní prostředí, které stimuluje nejschopnější žáky, povzbuzuje méně nadané, chrání a podporuje žáky nejslabší a zajišťuje, aby se každé dítě prostřednictvím výuky přizpůsobené individuálním potřebám optimálně vyvíjelo v souladu s vlastními předpoklady pro vzdělávání.

Hodnocení výkonů a pracovních výsledků žáků musí být postaveno na plnění konkrétních a splnitelných úkolů a posuzování individuálních změn žáka pozitivně laděných a hodnotících soudech. Žákům musí být dána možnost zažívat úspěch, nebát se chyby a pracovat s ní.

3.2.3 Cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.

Základní vzdělávání usiluje o naplnění těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti

- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně zodpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci

3.2.4 Klíčové kompetence základního vzdělávání

Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Osvojování kompetencí je proces dlouhodobý a složitý. Klíčové kompetence se různými způsoby prolínají, jsou multifunkční a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové kompetence považovány :

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální

- kompetence občanské
- kompetence pracovní

3.2.5 Vzdělávací oblasti RVP ZV

Vzdělávací obsah je orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory. Jsou to :

- jazyk a jazyková komunikace
- matematika a její aplikace
- informační a komunikační technologie
- člověk a jeho svět
- člověk a společnosti
- člověk a příroda
- umění a kultura
- člověk a zdraví
- člověk a svět práce

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou vymezeny charakteristikou, která vyjadřuje postavení a význam vzdělávací oblasti v základním vzdělávání a charakterizuje vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů dané oblasti, také je zde naznačena návaznost mezi vzdělávacím obsahem 1. a 2. stupně vzdělávání. Na charakteristiku navazuje cílové zaměření vzdělávací oblasti, které vymezuje, k čemu je žák prostřednictvím vzdělávacího obsahu veden, aby dosáhl klíčových kompetencí.

Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je tvořen očekávanými výstupy a učivem. Očekávané výstupy mají činnostní povahu, jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě a ověřitelné. Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů.

Vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů škola rozčlení do vyučovacích předmětů a rozpracuje, případně doplní v učebních osnovách podle potřeb, zájmů, zaměření a nadání žáků tak, aby bylo zaručené směřování k rozvoji klíčových kompetencí.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktickou část své bakalářské práce jsem zaměřila na problematiku spolupráce MŠ a ZŠ v místě svého profesního působení. Nejprve jsem se snažila na ukázce příkladů této spolupráce z vlastní zkušenosti zjistit, zda je možné touto spoluprací mezi prvním stupněm ZŠ a naší třídou předškoláků ovlivnit vstup dítěte do ZŠ, případně jakým způsobem. Na dalších příkladech ze své praxe jsem se snažila ukázat, že spolupráce mezi ZŠ a MŠ nemusí fungovat jen na úrovni třída předškoláků a první stupeň ZŠ, ale i ve všech ostatních třídách obou institucí.

Dále jsem navštívila i mateřskou školu ve větším městě i na vesnici a na základě rozhovorů s učitelkami v těchto školách se informovala o spolupráci mezi MŠ a ZŠ v jejich místě.

Na závěr jsem uskutečnila rozhovory s učitelkami, které ve stejných místech učí v prvních třídách ZŠ a zjišťovala, jak probíhá přechod dětí z MŠ na ZŠ, jaké jsou adaptační potíže dětí, jaká je připravenost dětí z předškolních institucí apod. Jeden s uskutečněných rozhovorů jsem zařadila i do své práce.

4.1 Praktické příklady spolupráce MŠ a ZŠ

Mateřská a základní škola jsou dvě nejdůležitější instituce v životě dítěte. První ze zmíněných institucí je pro dítě prvním prostředím, kde přichází denně do kontaktu s ostatními dětmi, denně se odpoutává na určitý čas od matky a svěruje se do rukou osobám, jež mu matku na tento určitý čas nahradí a musí si k nim vybudovat důvěru. Samozřejmě, že i v mateřské škole má kromě těchto věcí velký význam vzdělávání dětí, které je přizpůsobené věkovým možnostem a zvláštnostem dětí zmiňovaných v první části mé práce. Ale větší důraz je kladen na to, aby dítě získalo správné osobnostní postoje, návyky a osvojilo si hodnoty.

Význam mateřské školy v životě dítěte velmi trefně vystihuje citát: „*Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské škole.*“ (Robert Fulghum).

Na druhé straně základní škola už pracuje s předpokladem, že si dítě v mateřské škole vytvořilo určitý náhled na svět, který mu pomůže zvládnout přechod do základní školy, a že je připraveno na povinnou školní docházku, větší důraz samozřejmě klade na vzdělávání dítěte.

V první řadě je nezbytné, aby obě tyto instituce udržovaly mezi sebou dobré vztahy, aby si uvědomily, jak důležitá je spolupráce obou škol. Proto by prioritou obou institucí měl být plynulý přechod dětí z MŠ do ZŠ a hlavně návaznost výchovně-vzdělávací práce.

Schůzky učitelek z MŠ a ZŠ

Pro každou mateřskou školu je důležité vědět, jaké požadavky jsou na děti kladeny v prvním ročníku ZŠ, aby mohla děti na školu náležitě připravit. V naší mateřské škole jsou děti 3-5leté ve smíšených třídách, pouze věková skupina 5-6letých dětí (předškoláků) je samostatná. Velice se nám už několik let osvědčila spolupráce učitelek z tohoto předškolního ročníku s učitelkami ze ZŠ, které budou děti z této třídy učit v první třídě.

První schůzka se uskutečňuje již v přípravném týdnu v srpnu – před zahájením školního roku. Scházíme se vždy s učitelkami z celého prvního stupně a diskutujeme o novinkách v obou školských zařízeních. Snažíme se zjistit, v jakých oblastech vidí nedostatky dětí v prvních třídách a jak bychom mohly my jako učitelky v mateřských školách tyto nedostatky vylepšit. Bohužel často narážíme na problémy, které nejsou v naší moci napravit. Týká se to problémů v oblasti sociálního chování a výchovy. Možná je dokážeme zmírnit, svým příkladem dětem ukázat, jak se vhodně chovat ke svému okolí, ale hlavní podíl na tom, jak se dítě chová mají ti nejbližší – jejich rodiče a rodina.

Další schůzka se uskutečňuje na půdě mateřské školy vždy před zápisem do ZŠ, kdy učitelky ze ZŠ přijdou do školky osobně děti pozvat k zápisu. Děti si pro ně připravují obrázky, zazpívají písničky a společně si zahrajeme hry, které děti navrhnou. Poté si při volné hře učitelky s dětmi individuálně povídají.

K poslední schůzce mezi učitelkami z MŠ a ZŠ dochází na konci školního roku, kdy už je známo definitivní rozdělení dětí do prvních tříd. Na této schůzce dochází k ústní výměně informací o dětech, učitelky z MŠ se snaží komplexně přiblížit jednotlivé děti jejich nastávajícím učitelkám, nastínit jejich přednosti i nedostatky a připravit učitelky na možné problémy.

Mezi naší mateřskou školou a základní školou systém těchto schůzek funguje již několik let a spokojenost je na obou stranách, když se pak s učitelkami ze ZŠ setkáváme, oceňují vždy naši vstřícnost. Na začátku prvního ročníku učitelka vstupuje do třídy a je připravena na možné problémy, častokrát dokáže předvídat reakce dětí a možným konfliktům i předcházet, přispívá to i k větší pohodě a klidnější atmosféře ve třídě.

Návštěva dětí ze základní školy před zápisem do školy

Tato akce už má v našem městě také dlouhodobou tradici, vždy týden před zápisem do prvních tříd využijeme pozvání ze strany základní školy a jdeme s budoucími prvňáčky navštívit stávající první třídy. Učitelka si připraví jednu vyučovací hodinu, kde s dětmi předvede, co se již naučily během několika prvních měsíců své školní docházky. Tak mají budoucí školáčky možnost vidět, jak probíhá výuka čtení, matematiky i psaní, v závěru hodiny si mohou vyzkoušet, jaké je to sedět v lavici, prohlédnou si všechny učebnice, sešity, záznamníček se známkami i vybavení aktovek a hlavně si popovídají se svými kamarádkami, které znají z minulého roku ze své mateřské školy. Těm také rozdají malé dárečky, které si pro ně ve školce vyrobily.

Pozvání prvňáčků do mateřské školy

V pololetí je zase tradičním zvykem naší školky, že na oplátku zveme na návštěvu prvňáčky, aby se přišli pochlubit bývalým učitelkám se svým prvním vysvědčením. S předškoláky pro ně připravujeme zábavné soutěže ve dvojicích – vždy jeden předškolák a jeden prvňáček. V těchto dvojicích např. skládají pudlíky, kreslí obrázek společně jednou tužkou, prochází slalom s míčkem mezi čely nebo prochází dráhu v poloze „trakař“. Potom si společně pohrají a vzpomínají na zážitky ze školky, probíhají vzájemné rozhovory dětí a učitelek – co dětem chybí ve škole z toho, co měly ve školce (většinou to jsou hračky a hraní). Probíhají i diskuse mezi učitelkami z MŠ a ZŠ. Pro učitelky ze školky je to vlastně zpětná vazba na to, jak jsou děti do školy připraveny, v čem vidí učitelky ze ZŠ nedostatky a kde mají děti mezery. Je už potom na každé učitelce, jak se získanými informacemi naloží.

Zápis dětí do první třídy

V dnešní době, kdy je velká konkurence mezi základními školami, je pro rodiče těžké vybrat pro svoje dítě tu správnou školu. Školy se snaží ohromit rodiče u zápisu skvělými nabídkami, aby právě jejich škola přilákala co nejvíce nových žáků. Tento problém v našem malém městě není, neboť je zde jen jedna základní škola. Najdou se rodiče, kteří své děti vozí do základních škol ve vedlejších městech, ale drtivá většina dětí z našeho města a přilehlých vesnic navštěvuje základní školu v našem městě. I když naši školu netrápí problém s konkurencí, snaží se, aby zápis do školy děti neodradil, ale byl pro ně velkým zážitkem a do školy se těšily. I tady se nám osvědčila spolupráce mezi ZŠ a MŠ.

Zápis do školy je vždy motivován pro děti dobře známým tématem – např. lidské profese, pohádky, roční období apod. Toto téma je nám ve školce známo už několik týdnů dopředu a s dětmi se snažíme k tématu tvořit ve všech činnostech – malujeme obrázky, lepíme koláže, vyhledáváme informace v knihách a encyklopediích, zpíváme písničky, vymýšlíme pohádky či příběhy, vše zaznamenáváme a nashromážděný materiál pak předáváme před zápisem do školy. Překvapením pro děti je pak výzdoba školy v době zápisu – chodby i třídy, ve kterých se zápis koná, jsou vyzdobeny právě výtvary dětí, které vytvářely ve školce.

Své znalosti, které získaly k danému tématu, pak děti zúročují přímo při zápisu, kde plní hravou formou různé úkoly prověřující jejich připravenost na školní docházku. Líbilo se mi, že úkoly dětem vysvětlují a i při nich asistují děti z nižšího stupně ZŠ, děti s nimi komunikují lépe než s učitelkou, ta pouze vše sleduje, popřípadě dává dítěti doplňující otázky.

Velkým plusem také hodnotím přítomnost učitelek z MŠ u zápisu. Dítě, které je nejisté či plaché se v přítomnosti své učitelky cítí jistěji a bezpečněji. Je možné, že někdo může namítat, že dítě u zápisu by mělo vše zvládnout bez přítomnosti známých osob, ale od zápisu do nástupu školní docházky je ještě několik měsíců času a i dítě nejisté a plaché může za tuhle dobu udělat po sociální stránce velký pokrok. I pro mě jako učitelku MŠ je to přínosné, neboť mám možnost vidět dítě zase v jiné situaci, jeho reakce, chování a vyvodit

si z toho závěry pro další práci. Po zápise si s dětmi ve školce rozebíráme nejzajímavější momenty ze zápisu, jejich zážitky, postřehy a dojmy.

Aktovkový den

Aktovkový den připravujeme pro děti z předškolní třídy vždy v červnu. Děti si celý týden hrají na školu, do školky si přinesou aktovky nebo batohy, a pokud již mají nějaké vybavení do školy, mohou si ho donést a ukázat ostatním (viz příloha č.2, obr.6). Vyvrcholením celého týdne je návštěva základní školy. Pro děti je připravena jedna prázdná třída, ve které na ně čeká učitelka, která už si s nimi nebude na školu jen hrát, ale bude se s nimi doopravdy učit. Samozřejmě, že výuka je zjednodušená. Během jedné vyučovací hodiny se učitelka snaží přijít na to, kdo z dětí už zná nějaká písmena, zda poznají hlásku na začátku, uprostřed a na konci slova, rozklad slov na slabiky, nechybí ani hádanky typu najdi opak ke slovu teplý, nebo tvorba zdvojnásobin. Mapuje si i matematické dovednosti dětí. Jmenují číselnou řadu vzestupně i sestupně, hledají číslíci, která je před trojkou, nebo hned za čtyřkou, počítají puntíky na házecí kostce, zvládají i jednoduché příklady 1+1, 2+2 . Učitelka se zaměřila na zvládnutí grafomotoriky – děti kreslily za doprovodu říkanek parník na vlnách, koláčky, osmičky, po kterých běhaly myšky apod. Při hodině si i zazpívaly známé písničky, kdo chtěl, mohl přednést básničku. V závěru hodiny učitelka vyprávěla krátkou pohádku, kterou děti doprovázely hrou na tělo (viz.příloha č. 2, obr.5), poté kladla dětem otázky k ději pohádky, společně vymýšleli, co by se stalo kdyby...Při odchodu byly děti nadšené a spokojené a s radostí předaly učitelce dáreček, který společně vyráběly ve školce.

Tím však návštěva školy nekončí. Před třídou již na děti čeká vychovatelka ze školní družiny a odvede si děti do svého oddělení. Prostředí dětem hodně připomíná školku, nejvíce je zajímají hračky. Se zaujetím si prohlíží i výrobky dětí z družiny. Než jsme školu opustili, využili jsme nabídky k prohlídce školní jídelny a tělocvičny.

Pasování školáků

Na tuto akci se děti z předškolní třídy moc těší a nepodceňují její přípravu. Je to vždy pro ně velký svátek, vždyť budou z malých dětí v mateřské škole pasováni na opravdové školáky, kteří po prázdninách zasednou do školních lavic.

Děti si samy vyrábějí slavnostní výzdobu třídy, rodiče se postarají o občerstvení na závěrečný raut. Na slavnost jsou kromě rodin pasovaných školáčků pozváni i zástupci z radnice, učitelky a ředitelka MŠ, ředitelka ZŠ a hlavně učitelky, které si děti převezmou v prvních třídách. Všichni netrpělivě vyčkávají příchod krále a královny. Král potom přítomné děti pasuje na školáky (viz.příloha č.3, obr.7), děti obdrží šerpy a malé drobnůstky, které se jim budou hodit do školní aktovky.

Veliké plus spatřuji v tom, že při samotném pasování si děti chodí nejprve ke svým učitelkám pro vzpomínkové listy (viz. příloha č.3, obr.8) a poté si je pozve k sobě učitelka, u které dítě v září nastoupí do první třídy, osobně se seznámí a dostane od učitelky svoji jmenovku se symbolem třídy. S touto jmenovkou pak dítě přichází do školy při zahájení své školní docházky. Dochází zde tak k prvnímu osobnímu kontaktu dítěte s jeho novou učitelkou. Důležité pro dítě je, že kontakt se odehrává v prostředí mateřské školy, které je dítěti blízké a cítí se v něm bezpečně. To, že s ním učitelka promlouvá a získává si jeho první sympatie, má pro dítě velký význam. Na začátku školního roku při slavnostní zahájení už se dítě před svoji novou učitelkou nestydí, považuje ji pro sebe za již známou osobu a lehčeji se v novém prostředí odloučí od rodičů a přidá se ke své učitelce. Jediným rizikem pro dítě tedy je, pokud nastane výjimečná situace a během letních prázdnin dojde ke změně učitelky, které dítě bude v první třídě mít. Za dobu mé praxe ale tento případ zatím nenastal. Dalším rizikem je, že se dítě přestěhuje a do školy nastoupí v jiném městě nebo na přání rodičů je přeřazeno do jiné třídy.

Závěr školního roku

Na závěr školního roku školního roku již několik let pořádáme akci „KDO SI HRAJE, NEZLOBÍ“. Při této akci žáci čtvrtých ročníků, kteří se v září dalšího školního roku stanou ve škole patrony nových prvňáčků – tedy našich nynějších předškoláků – a ujmou se jich, pro ně připraví různá sportovní a zábavná stanoviště (viz.příloha č.1). Předškoláci jsou rozděleni do družstev po 5-6 dětech, každé družstvo má své patrony z řad čtvrtáků, patroni na své družstvo celé dopoledne dohlíží a starají se o své svěřence (doprovází je na WC, dbají na pitný režim dětí, obstarají je při svačině,..) a obcházejí s nimi jednotlivá stanoviště. Na každém stanovišti jsou opět zástupci dětí ze čtvrtých ročníků a vysvětlují dětem úkoly, které mají plnit. Samozřejmě, že pokud se vyskytne větší problém, s nímž si čtvrtáci nedokážou poradit, obrací se o radu či pomoc na své učitelky, které na celou akci dohlíží.

Této akce se ještě zúčastňují prvňáčci – děti ze školky tak mají možnost vidět se se svými kamarády, které si pamatují z předchozího roku ze školky a učitelky mají možnost vzájemně se informovat o tom, jak jednotlivé děti náročnost první třídy zvládají. Těší nás, že většinou naše předpoklady vkládané do dětí odpovídají skutečnosti. Na druhou stranu nás mrzí, když zjistíme, že děti, kterým ze strany mateřské školy byl doporučen odklad školní docházky a rodiče i přes toto doporučení dítě do školy dali, mají ve škole potíže a i sama jejich učitelka uznává, že odklad byl na místě a dítěti by určitě prospěl. V takových případech se potvrzuje, že ne vždy je rodič největším odborníkem na výchovu svého dítěte a měli by občas uvažovat a přemýšlet nad názory a radami profesionálů. V otázce odkladů školní docházky se na půdě mateřské školy setkáváme s velkými problémy. Většina rodičů nemá tak jako my, učitelky, možnost každodenního srovnání dítěte v kolektivu svých vrstevníků. Rodič vidí jen to své dítě a má představu, že je na velmi dobré úrovni ve všech oblastech rozvoje osobnosti a žádné problémy si nepřipouští. Často nám ani nevěří, když na možné problémy upozorníme nebo dokonce navrhuje odklad školní docházky a přes veškerá doporučení dítě do školy dají. Nejednou už se stalo, že se v pololetí první třídy dítě vrací zpět do školky a školní docházku zahajuje znovu o rok později.

Velké potíže, které se v posledních letech vyskytují – a na tom se shodujeme s učitelkami ze ZŠ – jsou v oblasti komunikace. Rapidně se zhoršuje jak výslovnost dětí, tak i vyjadřovací schopnosti. Často nás zaráží i přístup rodičů k těmto problémům – je jim to lhostejné a mají dojem, že dítě časem potíže zvládne samo. Jen malé procento rodičů dbá našeho doporučení a včas vyhledá odborníka v oblasti logopedie.

Ale abychom se vrátili k akci „Kdo si hraje, nezlobí“. Tato akce má ještě více významů. Většinou se odehrává na půdě školního hřiště či školní tělocvičny, tudíž předškoláci mají opět možnost seznámit se s dalším školním prostředím a orientovat se v něm. Navíc se přirozeným způsobem seznámí s dětmi, které budou již v září jejich patrony a budou jim ve škole se vším pomáhat. Jen je škoda, že na tuhle akci nejsou uvolněny učitelky, které budou mít děti v prvních třídách – mohly by tak vidět své budoucí prvňáčky přímo při jednotlivých činnostech a zmapovat si tak předběžně úroveň jejich možností a schopností.

Adaptační víkend

Adaptační víkend se konal poslední prázdninový víkend a začíná v sobotu ráno, kdy jsme se sešli s učitelkou první třídy a všemi budoucími prvňáčky a jejich rodiči v nedalekém rekreačním středisku Zelený háj. Dopoledne si pro každého svého žáčka učitelka připravila plátěnou tašku, kterou si děti s pomocí svých rodičů pomalovali dle vlastní fantazie barvičkami na textil. Hotové tašky si děti potom vezmou do školy na cvičební úbor.

Po obědě děti odešly s učitelkami na čtení pohádky a rodiče se zatím vypravili připravit „stopovanou“ po blízkém okolí.

Večer se konal táborák, po jehož zahájení učitelky z mateřské školy slavnostním ceremoniálem předaly své dosavadní předškoláky do péče nové třídní učitelky. Pro děti to byl velký zážitek, očekáváním ani nedutaly a rodiče měli co dělat, aby se ubránili dojetí.

Divadelní představení

V naší školce rádi vítáme nabídky ze strany školáků na jejich divadelní vystoupení. Děti si je většinou připravují samy za pomoci své učitelky. Samy si vyrábí kostýmy, kulisy i ostatní rekvizity. Náplní jejich představení jsou netradiční příběhy či legrační pohádky, nepohrdneme ani klasickými pohádkami, které naše děti dobře znají. Tato představení se dětem velice líbí, v aktérech mnohdy poznávají své starší kamarády, nebo dokonce sourozence a spontánně na ně reagují. Naopak školáci mají možnost se „otrkat“, získávají cenné zkušenosti z vystupování na veřejnosti a z kontaktu s publikem. Před mladšími kamarády ztrácejí trému a zábrany, nedělají si těžkou hlavu z toho, když se něco nepovede, vypadne text nebo dojde k legračnímu přetřehu.

Internet se školáky

Spolupráce nemusí probíhat pouze na úrovni MŠ prvním stupněm ZŠ. Dobrým příkladem může být akce uspořádaná mezi našimi školami v rámci „měsíce internetu“, kdy žáci ze sedmých ročníků druhého stupně ZŠ pozvali naše děti na návštěvu do hodiny informatiky. Musím přiznat, že ve chvíli, kdy jsme odcházeli na tuto návštěvu do školy, jsme si nedokázali představit, co nás to vlastně ve škole čeká a jak celé setkání bude probíhat. Překvapilo nás, jak byli školáci na nás připraveni. Každý sedmák si vzal k sobě do lavice jednoho malého školáčka a zkoušeli spolu zvládat jednoduché úkoly (viz.příloha č.4, obr.9). Z počátku se děti učily ovládat pohyb s myší, ale většina s tím neměla problém, je vidět, že ze svých domovů mají s počítačem už bohaté zkušenosti. Tak se pustily rovnou do plnění dalších úkolů, které odpovídaly úrovni vědomostí našich dětí. Jednalo se např. o doplňování číselné řady do 6, řazení předmětů podle velikosti, vybarvování omalovánek, pudlíky, poznávání barev, zvuků zvířat, doplňování děje do příběhu podle obrázků či kreslení vlastních obrázků.

Na celé akci bylo úžasné pozorovat interakci jednotlivých dvojic. Zpočátku se všichni ostýchali a starší děti nevěděly, jak reagovat na malé děti, ale po několika minutách

je počítač spřátelil, odboural všechny zábrany a z dvojic různě velkých školáků byli bezvadní kamarádi (viz příloha č.4, obr 10). Ve třídě celé odpoledne panovala úžasná atmosféra plná polohlasitého stěbetání a v závěru hodiny se malým školáčkům zpět do školky vůbec nechtělo. V samotném finále nám sedmáci vytiskli obrázky, které si naše děti na počítačích vytvořily, ve školce jsme si z nich udělali pěknou výstavku pro rodiče.

Krmítka pro ptáčky

V letošním roce se nám vydařila jedna netradiční spolupráce, kdy jsem se svojí třídou 3-4letých dětí požádala děti na druhém stupni, zda by nám za pomoci svého učitele při kroužku „Drobná domácí údržba“ nevyrobili krmítka pro ptáčky, která využijeme v rámci našeho třídního projektu „Jak přezimují zvířátka“. Výsledkem byla 4 krásná krmítka, která nám školáci přišli pomoci rozmístit v areálu školní zahrady. Děti si krmítek nesmírně cení, pravidelně je kontrolují a doplňují potravou pro ptáčky. A my si zase ze strany ZŠ ceníme vstřícnosti a ochoty podat pomocnou ruku.

Oslava Dne učitelů

Před několika lety jsme v naší školce uvítali nabídku ze strany základní školy na společnou oslavu Dne učitelů. Oslava probíhá každým rokem jinak, např. v letošním roce jedeme společně na divadelní představení do plzeňského divadla Pluto, divadlo je malé a rezervované v daný den jen pro nás, po představení je zde možnost občerstvení a pohoštění i volné zábavy. Na této akci se mi líbí, že máme možnost poznat se a seznámit se všemi pracovníky obou zařízení, neboť při našich návštěvách s dětmi máme většinou možnost potkávat se pouze s učitelkami prvního stupně. Právě na této akci se nám podařilo oslovit i učitele z druhého stupně a pohovořit s nimi o tom, co by mohli se svými žáky nabídnout dětem v mateřské škole. Tak vznikl nápad na výše uvedenou akci „INTERNET

SE ŠKOLÁKY“ a „KRMÍTKA PRO PTÁČKY“. Letošní tok by se k nim měla přidat ještě akce „BARVIČKY NÁS BAVÍ“, kde si děti z mateřské školy za pomoci dětí z osmých tříd budou malovat svoje trička a „KERAMICKÉ HRÁTKY“, kdy využijme pozvání dětí ze šestých tříd na návštěvu do keramické dílny.

4.2 Návštěvy v jiných mateřských školách

Naše mateřská škola se nachází v Holýšově, což je menší město s přibližně 5000 obyvateli. Máme zde jen jednu základní školu, ale v dnešní době si mohou rodiče základní školu vybrat dle svých představ, a pokud je to v jejich možnostech mohou své dítě vozit i do škol ve vzdálenějších městech.

Zajímalo mě proto, jakou zkušenost spolupráce se základní školou mají mé kolegyně v mateřských školách ve velkých městech a na vesnici. Jaká je spolupráce MŠ a ZŠ ve velkém městě jsem zjišťovala na návštěvě u své kolegyně v mateřské škole v Plzni a o tom, jaká je situace ve vesnické mateřské škole jsem se zajímala u kolegyně v mateřské škole Blížejev a Všeruby.

Příklad spolupráce MŠ a ZŠ ve velkém městě

Jak probíhá spolupráce ve velkém městě mě zajímala hlavně z hlediska toho, že je zde větší počet základních škol. Chtěla jsem zjistit, zda se mateřská škola zaměřuje pouze na jednu základní školu či nabídka spolupráce přichází v úvahu s více základními školami najednou. Od své kolegyně Věry Š. jsem se dozvěděla, že spolupráce se základními školami probíhá jen nárazově a to většinou v čase před konáním zápisu do základní školy. V této době je navštěvují zástupci jednotlivých základních škol a prezentují svoji školu. Děti z mateřské školy pak se svými učitelkami docházejí do jednotlivých škol na „Dny otevřených dveří“ v dopoledních hodinách, odpoledne pak mají možnost školu navštívit se svými rodiči. Dopoledne jsou děti pozvány do tříd a absolvují výuku v prvních třídách.

Užší spolupráce pak probíhá se ZŠ, která se nachází v těsném okolí MŠ. Na konci školního roku pro děti z MŠ připravují žáci devátých tříd zábavné dopoledne plné her v tělocvičně, které se dětem moc líbí. Mají možnost se sportovně vyžít, vyzkoušet si různá tělocvičná nářadí a cvičení na něm - školka totiž nemá svoji tělocvičnu, tudíž je to pro děti velice přínosné. Mimo jiné mají možnost se hravou formou seznámit s interaktivní tabulí na 1. stupni, získanou zkušenost pak děti zúročí v 1. třídě, kdy už je tato pomůcka pro ně známá.

Mateřská škola na oplátku zve školáky na Den dětí do MŠ. Předškolci vyrábí pozvánky, které jsou adresovány konkrétnímu školákovi. Při návštěvě pak velcí školáci pracují s dětmi z MŠ v centrech aktivit a zavzpomínají si na čas strávený ve školce.

Každoročně navštěvují ZŠ při příležitosti výstavy výtvarných prací žáků ZŠ, které jsou instalované ve vstupní hale ZŠ.

Osobně s dětmi ze třídy přináší do ZŠ pozvánky na všechny akce, které MŠ pořádá a zveme na ně bývalé absolventy MŠ. Při té příležitosti děti mají možnost navštívit kancelář ředitele školy, sekretářky a setkávají se zákulisím školy.

Společně se žáky ZŠ připravují vystoupení pro seniory v nedalekém domově důchodců.

Příklad spolupráce MŠ a ZŠ na vesnici

Jak probíhá spolupráce na vesnici, jsem zjišťovala v mateřské škole Blížejev a Všeruby.

V Blížejově je mateřská škola součástí školy základní, dle slov učitelek je spolupráce velmi intenzivní, děti z mateřské školy se účastní většiny akcí pořádaných pro první stupeň základní školy, jako jsou divadla, výlety apod. Děti jsou prakticky denně ve styku se školáky, učiteli i vychovatelkami ŠD. Přejít z mateřské školy do základní pro ně neznamena tak velkou změnu. Před zápisem do školy jdou předškoláci navštívit žáky první

třídy, sledují výuku, na vlastní kůži si pak mohou vyzkoušet, jak se sedí v lavicích, prohlíží si učebnice a sešity, paní učitelka je pak testuje lehkými otázkami. Na závěr školního roku mají děti z předškolní třídy akci „DOPOLEDNE S DEVÁČKÁKY“. Děti z deváté třídy přijdou do školky hned ráno a vytvoří dvojice s předškoláky. Celé dopoledne pak probíhá program plný her a soutěží, které tyto dvojice absolvují vždy společně. Zde také odpadají možné obtíže při stravování, protože děti ze školky jsou již zvyklé na prostředí školní jídelny.

Ve Všerubech není mateřská škola součástí základní školy, ale spolupráce je zde také hojná, jelikož základní škola má pouze první stupeň - na výuku druhého stupně již děti musí dojíždět do nedalekého města. V mateřské škole je počet dětí 24, což je nízký počet na to, aby školka byla schopná finančně zajistit výlety, divadla, plavecký výcvik apod. Je proto nutné, aby se spojila se školou základní a tyto akce pořádali v úzké spolupráci, čímž klesají jejich náklady na jedno dítě a akce mohou být pro děti a jejich rodiče finančně dostupné. Společně se základní školou připravují děti z mateřské školy i veřejné akce, jako je „ROZSVĚCOVÁNÍ VÁNOČNÍHO STROMU“ nebo „BESÍDKY PRO DŮCHODCE“. Děti ze školky také mají možnost se důkladněji poznat s učiteli ze ZŠ a nástup na povinnou školní docházku pro ně není tak drastický. Navíc výhoda vesnice je, že se lidé mezi sebou více znají, děti své učitele znají jako sousedy, navštěvují se, nechybí ani známé oslovení „teto“ a „strejdo“. Ve škole jsou některé třídy spojené – např. první a třetí třída, tudíž je velká pravděpodobnost, že dítě po nástupu do školy může navštěvovat třídu se svým sourozencem a pro první školní dny tak má v novém prostředí silnou oporu.

4.3 Záznam rozhovoru s učitelkou první třídy

Otázka: *Jak se vám v první třídě jeví děti z MŠ*

a) po stránce sociální

b) po stránce sebeobsluhy

c) po stránce dovedností a návyků

d) po stránce rozumové

Odpověď:

a) Nevzpomínám si na žádné závažnější problémy po stránce sociální, pouze ojediněle některé dítě občas pláče, někomu déle trvá, než se začlení do kolektivu, jinak je vše v pořádku a ve třídě panuje pohoda.

b) Po stránce sebeobsluhy jsou děti úplně samostatné.

c) Musím říct, že z MŠ Holýšov k nám chodí děti perfektně připravené.

d) Po stránce rozumové to záleží na kolektivu, na rodinném prostředí, na předpokladech jednotlivých dětí – je to dost individuální, ale myslím, že školka jim dává maximum, ostatní už je na rodičích.

Otázka: Zaznamenáváte u dětí určité obtíže a jaké po stránce:

a) jazykové

b) předmatematických představ

c) praktických činností

d) výtvarných činností

e) hudebních činností

f) všeobecného přehledu (prvouka)

Odpověď:

a) V dnešní době máme problémy s výslovností dětí, mají hodně vady řeči. Špatná výslovnost se potom odráží i v chybném nácviku čtení a psaní.

A v poslední době procento dětí s vadou řeči stále narůstá, pro rodiče je náročné dojíždění k logopedickým odborníkům, možná by pomohlo mít logopedickou péči přímo v Holýšově.

b) V této oblasti to záleží na jednotlivci – je to individuální, některým dětem dělají určité pojmy nebo pravolevá orientace problémy ještě ve třetí třídě.

c) Určité potíže vidím pouze při práci s nůžkami, když děti stříhají, jinak je vše bez problémů.

d) Tady máme určité obtíže při práci s temperovými barvami – práce s paletkou, jednotlivé barvičky udržet bez smíchání, pro někoho je problém výměna vody v kelímku.

e) Děti jsou zvyklé zpívat, mají bohatý repertoár, nestydí se zpívat samy, zpěvem si chtějí doprovázet různé činnosti – při výtvarné výchově a pracovních činnostech.

f) Děti mají obrovský přehled, ale to si myslím není pouze zásluha školky, velkou roli v tom hrají i vymoženosti dnešní doby, děti mají daleko více možností – internet, počítačové programy, encyklopedie

Otázka: *Vyskytují se u dětí v první třídě adaptační potíže, případně jaké?*

Odpověď: Je vidět, že ne všechny děti projdou mateřskou školou. Děti, které do školky nechodily, nejsou zvyklé na kolektiv vrstevníků, dělá jim problémy se do kolektivu začlenit. Pro některé děti je těžké si zvyknout na chaos a hluk v šatnách

a v jídelně a občas pláčou – tyto potíže však během prvního měsíce vymizí. Stává se, že některé děti nedokážou zvládnout školní režim, je to pro ně příliš velká zátěž a psychicky se hrouť, ale já osobně ve své třídě v tomto roce žádný takový problém nemám.

Otázka: *Jste spokojena se spoluprací MŠ a ZŠ? – pokud ne, uveďte příklady, v čem by se spolupráce mohla zlepšit*

Odpověď: Ano, já jsem spokojena a myslím, že všeobecná spokojenost panuje i u mých kolegyň. Je velice dobré, když jsou děti do tříd rozděleny dříve než na konci prázdnin a znají už svoji učitelku dopředu a ona má na společných akcích možnost je blíže poznat. Velice se mi líbila akce „ADAPTAČNÍ VÍKEND“, kdy jsme si s dětmi a jejich rodiči vyráběli tašky na cvičební úbory, hráli stopovanou a večer u táboráku se učitelka z mateřské školy se všemi novými školáky rozloučila a oficiálně je předala pod má ochranná křídla.

Otázka: *V čem všeobecně spatřujete největší problém v prvních třídách?*

Odpověď: Největší problém jednoznačně vidím v počtu dětí na třídách. Ve školce máte nejvyšší počet na třídu tuším 24 dětí (v naší školce byla povolena výjimka od zřizovatele na počet dětí ve třídě 28 – poznámka autorky), u nás je to 33 dětí, což je skutečně moc. Pokud takový počet dětí dostane učitelka v první třídě, nemá téměř žádnou šanci na individuální přístup k dětem. Podle mého názoru by v první třídě nemělo být víc jak 20 dětí. První třída je velice důležitá a mělo by se na to dbát a nešetřit peníze na pracovní sílu.

Zhodnocení rozhovoru:

Rozhovor s učitelkou byl pro mne velkým přínosem, neboť jsem v loňském roce působila v naší školce ve třídě předškoláků a tyto děti má ve své třídě právě učitelka, která mi poskytla rozhovor. Rozhovor je pro mě vlastně zpětnou vazbou na moji práci s předškoláky. Potěšilo mě, že je s dětmi spokojena téměř po všech stránkách jejich osobnosti. Vím, na jaké oblasti se ještě více při práci s předškoláky zaměřit, kde je potřeba přidat. Přemýšlela jsem i nad logopedickou péčí pro děti, je pravda, že problémem je

dojíždění dětí s rodiči za odborníky. Možná by stálo za pokus zorganizovat logopedickou péči přímo v našem městě, nabídnout logopedickým poradnám, zda by bylo možné jeden nebo dva dny v týdnu působit přímo u nás v Holýšově a poskytnout pomoc dětem s vadami výslovnosti v mateřské i základní škole.

ZÁVĚR

V teoretické části své bakalářské práce jsem se snažila podrobněji nastínit problematiku předškolního vzdělávání, přiblížit zvláštnosti dítěte předškolního věku, které musí denně mít na zřeteli každá učitelka mateřské školy, aby dítě obzvlášť nepřetěžovala a vycházela vstříc jeho individuálním možnostem. Měli jsme možnost nahlédnout na metody a formy práce současného předškolního vzdělávání, z nichž nejdůležitější je prožitkové a sociální učení. Ze své vlastní praxe dobře vím, že je dobré se ve výchově a vzdělávání dětí řídit heslem: „Řekni mi a zapomenu, ukaž mi a zapamatuji si, nech mě udělat a zapamatuji si na celý život“.

Z hlediska přechodu dítěte z mateřské školy do základní mě zajímala hlavně návaznost Rámcově vzdělávacích programů. Po podrobném prostudování je vidět, že RVP ZV opravdu navazuje na RVP PV. Je to patrné jak z oblastí vzdělávacích cílů, tak klíčových kompetencí, odpovídají i vzdělávací oblasti.

Co se týče samotného nástupu dítěte do základní školy, byla nastíněna problematika školní zralosti a připravenosti. Je vidět, že dítě musí být na školu vyzrálé po všech stránkách své osobnosti. Pokud tomu tak není – což si rodiče často nechtějí připustit – může to dítě vážně poškodit a následky psychického traumatu si může dítě nést po celý zbytek života.

V praktické části jsem na příkladech z vlastní praxe naznačila, jak by mohla probíhat dobrá spolupráce mezi mateřskou a základní školou. Ve většině příkladů se jednalo o spolupráci s pozitivním dopadem na předškolní děti. Snažíme se nenásilnou formou přiblížit dětem školní prostředí, posilovat v nich kladný vztah ke škole a podporovat jejich těšení na školu. Potom už záleží na přístupu nové učitelky v první třídě, zda naplní očekávání všech dětí. Je nutné podotknout, že i celá spolupráce je hlavně o přístupu a ochotě dospělých, ne všechny učitelky ze školy i školky jsou takoveto spolupráci nakloněny. Ať chceme nebo ne, vždycky je to práce a čas navíc a ne každý dokáže to „něco navíc“ obětovat.

Mohu to zhodnotit i z pozice matky dítěte zahajujícího školní docházku. Moje dcera navštěvovala v předškolním věku naši mateřskou školu a většinu zmíněných akcí uvedených v praktické části práce absolvovala. Mohu potvrdit, že její nástup do školy splnil její očekávání, svoji učitelku do první třídy předem znala, moc se na ni těšila, škola ji bavila, dobře se v ní orientovala a i přes moje počáteční obavy z její neprůbojnosti, stydlivosti a velké fixace na mě vše zvládla velice dobře, dá se říci, že byla plně samostatná od prvního okamžiku své školní docházky.

V loňském roce jsem měla možnost prožít se svojí třídou předškoláků rok plný úžasných akcí a zážitků, a to nejen ve spolupráci se základní školou. Stále jsem si kladla otázky, jak asi zvládnou děti nástup do školy, zda jsme s kolegyní udělaly opravdu maximum pro to, aby si na školu dobře zvykly. S odstupem několika měsíců a po rozhovorech s jejich novou třídní učitelkou i rodiči mohu říci, že mám čisté svědomí. Děti jsou ze školy nadšené a v pololetí se nám přišly pochlubit se svým prvním vysvědčením.

Jediné negativum, které na celé spolupráci mezi mateřskou a základní školou spatřuji, je předávání písemných dokumentů o dítěti. V mateřské škole zaznamenáváme po celou docházku dítěte jeho individuální vývoj ve všech oblastech do záznamových archů a každému dítěti zakládáme své portfolio. Je velká škoda, že tyto dokumenty po odchodu dítěte do školy zůstávají v archivu mateřské školy a nepředávají se do rukou budoucí učitelky dítěte. Mnohé cenné informace z těchto záznamů by možná často usnadnily učitelce cestičku k jednotlivým dětem.

Myslím, že kdyby v každé mateřské škole fungovala spolupráce se základní školou alespoň z poloviny na takové úrovni jako ve školce naší, bylo by na světě mnohem více šťastných a spokojených prvňáčků.

Seznam použité a citované literatury

Literatura

Vágnerová, M.: *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Portál, Praha 2000

Zelinková, O.: *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Portál, Praha 2001, 2007

Spilková, V.: *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Portál, Praha 2005

Klindová, L., Rybářová, E.: *Vývojová psychologie*. SPN, Praha 1978

Havlíková, M.: *Zdravá mateřská škola*. Portál, Praha 1995

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.: *Pedagogický slovník*. Portál, Praha 1995, 1998, 2001

Piaget, J., Inhelderová, B.: *Psychologie dítěte*. SNP, Praha 1970

Valenta, J.: *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem 2007*. Anag, Olomouc 2007

Fulghum, R.: *Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské škole*. AGRO 2003

Klégrová, J.: *Máme doma prvňáčka, Mladá fronta*, Praha 2003

Kotulán, J.: *Obtíže počátků školní docházky a jejich prevence*, Ústav zdravotní výchovy, Praha 1969

Další prameny

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. VÚP, Praha 2004

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. VÚP, Praha 2007

Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání MŠ Holýšov 2009

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání ZŠ Holýšov 2007

Bílá kniha. Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris 2001

<http://www.babyonline.cz/vzdelani-aktivita/skolni-zralost.html>

Přednáška PhDr. Miloslavy Dvořákové, CSc. Na téma „Pedagogická diagnostika“

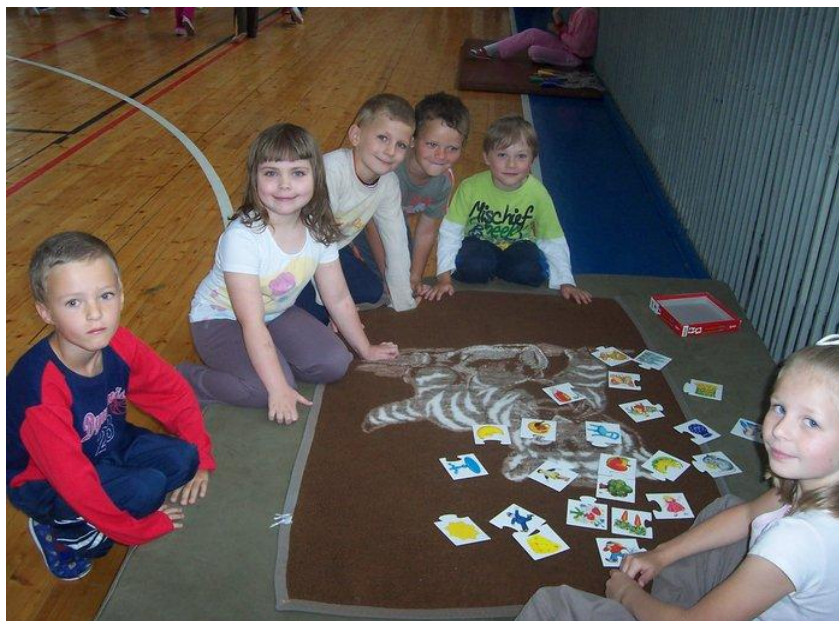
Seznam vybraných použitých zkratk

ZŠ	Základní škola
MŠ	Mateřská škola
PF JCU	Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity
PV	Předškolní vzdělávání
ZV	Základní vzdělávání
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
IVP	Individuálně vzdělávací plán
CNS	Centrální nervový systém
ADHD	Attention deficit hyperactivity disorder - porucha pozornosti s Hyperaktivitou
ČR	Česká republika
ŠVP	Školní vzdělávací program
ŠD	Školní družina

Seznam příloh

Obrazová příloha č.1	akce „Kdo si hraje, nezlobí“
Obrazová příloha č.2	akce „Aktovkový den“
Obrazová příloha č.3	akce „Pasování školáků“
Obrazová příloha č.4	akce „Internet se školáky“

Obrazová příloha č.1 – akce „Kdo si hraje, nezlobí“

Obr. 1 Děti hledají obrázky dvojic

Obr. 2 Stanoviště, kde děti poznávají zvířata

Obr. 3 Skákání v pytlích

Obr. 4 Stanoviště, kde děti skládají puzzle

Obrazová příloha č. 2 - akce „Aktovkový den“

Obr. 5 Děti se svojí budoucí učitelkou předvádějí děj pohádky

Obr 6. Děti si ve škole prohlíží vybavení školní aktovky

Obrazová příloha č. 3 – akce „Pasování školáků“

Obr 7. Děti jsou pasovány králem na školáky

Obr. 8 Každé dítě obdrželo své učitelky vzpomínkový list na MŠ

Obrazová příloha č. 4 – akce „Internet se školáky“

Obr. 9 Děti se mezi sebou zpočátku „otřukávaly“

Obr.10 Na konci vyučovací hodiny z nich byli dobří kamarádi